

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

O neonacismu, soudnictví a nedostatku lásky hovoříme s politologem Zdeňkem Zbořilem 4

Nemáte nás rádi, bude vás to bolet 10

Pan Aaron Dušenés 12

■ Krátce

Rozsudek vynesený v roce 1992 nad Tomášem Voříškem, vydavatelem Protokolů sionských mudrců, byl natolik dobrý, že se dodnes pokus o vydání tohoto škváru neopakoval. V tom právě vězí užitečnost judikátů, po kterých voláme. Problémem našich soudů je to, že nehledají spravedlnost, ale usilují o rozsudek, který odpovídá zákonu, tedy spíše jeho liteře. A to není vždy totéž.

Milan KALINA

Na místní úrovni se vyskytují fenomény, o nichž se nemluví, protože ideologicky a politicky nekonvenují. Ve Francii je zákonem zakázána polygamie (a trestána rokem vězení s pokutou 45 000 euro), fakticky se ale u Afričanů ve jménu jejich „kulturní odlišnosti“ trpí. Podle africké webové stránky, která nejspíš nepřehání, je ve Francii asi osm až dvacet tisíc polygamiálních rodin, což obnáší asi 300.000 osob.

PhDr. Petr JANYŠKA

Obsah balíčků – jakési světloune nažloutlé nitky – bylo nutno nasypat do teplé vody a ponechat tam tři až čtyři hodiny, až nabyly objemu snad železničního vagónu. A do těchto hebkých, teninkých střívek se plnila právě ta báječná směs na pražské párky – Prager Würstel – Saussages of Prague – Sossigi di Praga.

Ivan VÁVRA

O NEONACISMU, SOUDNICTVÍ A NEDOSTATKU LÁSKY

HOVOŘÍME S POLITOLOGEM
ZDEŇKEM ZBOŘILEM

foto: Milan Kalina

PESACH – SVÁTEK FYZICKÉ I DUCHOVNÍ SVOBODY

Ve středu večer, 15. nisanu (12.4.), zasedneme společně k první sederové večeři, kterou zahájíme osmidenní svátek Pesach. Svátek má několik názvů, z nichž každý vyjadřuje jednu z jeho specifických zvláštností. *Chag ha-pesach – Svátek překročení*, kdy Hospodin překročil, pomínil v Egyptě příblyky synů Izraele a nehubil v nich jejich pr-

jich totiž předpokládala, že je těž součástí oněch čtyř, tedy již pěti příslibů osvobození. Mělo by se tedy pít během sederu postupně pět pohárů vína a ne čtyři. Druhá část učenců jim oponovala. Nakonec obě skupiny nedošly k žádnému rozhodnutí, neboť ani jedna skupina nebyla s to přesvědčit druhou, že ona má stoprocentní pravdu, skončilo to tedy nerozhodně – hebrejsky TeJKU.

Avšak právě v tomto slově se skrývá řešení přijatelné pro všechny. Tišbi Jitarec Kušjot Ubaajot = Eliáš Tišbejský vyřeší (halachické) otázky a problémy. Tedy až přijde prorok

Eliáš, který nám bude zvěstovat blížký příchod Mesiáše a s ním úplné osvobození – geula šlema – židovského národa, tak se od něj dovíme, zda máme na sederu vypít čtyři nebo pět pohárů vína. Do té doby však pijeme pouze čtyři, ale naléváme i pátý pohár, určený proroku Eliášovi. Tento pátý pohár svědčí o naší víře a naději, že kdykoliv může přijít prorok Eliáš přinášející zvěst o příchodu Mesiáše tak, jak to formuloval ve svých třinácti principech víry náš duchovní myslitel rabi Moše ben Maimon – RAMBAM.

V kiduš na erev šabat pronášíme slova: „...zecher lijcijat Micrajim – k připomínce východu z Egypta.“ Jaký vztah má den odpočinku – šabat – k východu z Egypta? Vždyť Hospodin odpočíval sedmého dne po stvoření světa a východ z Egypta byl mnohem, mnohem později. Dvěma druhy otroctví byli zotročeni naši předkové v Egyptě. Otroctvím fyzickým a duchovním. O otroctví tělesném se píše v Tóře, že jim Egyptané ztrpčovali život tvrdou otročinou při výrobě cihel a všelijakou prací na poli...(Ex 1,14). Druhé zotročení synů Izraele bylo duchovní. Více než čtyři století byli naši předkové v Egyptě, v kolébce pohanství – *avoda zara*.

Kromě toho, sám faraón se považoval za ži-voucí ztělesnění boha. Synové Izraele byli zajisté ovlivněni egyptskou pohanskou kulturou a mnozí se klaněli egyptským bohům. Proto se též v Tóře a pesachové hagadě píše, že nás odtud vyvedl Hospodin pevnou rukou a vztáženou paží (též Dt 4,34). Všemohoucí vymýtil znamením a zjevnými zázraky ze srdcí našich předků modloslužbu a tak osvobodil i jejich duše. Kdyby totiž naši otcové vyšli z Egypta přirozenou cestou, například by povstali proti útisku a pak odešli, osvobodili by se pouze fyzicky, ale duchovně by zůstali zotročeni faraónovým božským kultem, egyptskými bohy a kulturou. Tak by se také nestali Hospodinovými služebníky, nepřijali by Tóru a s ní víru v živého Boha. V tom spočívá spojení šabat a východu z Egypta.

V pesachové hagadě se praví, že v každém pokolení je povinen člověk vidět sama sebe, jako by on sám vyšel z Egypta, neboť je řečeno: V onen den svému synovi oznámíš: „To je pro to, co mi prokázal Hospodin, když jsem vycházel z Egypta“ (Ex 13,8). Pouze tehdy, má-li otec opravdový niterný pocit, jako by on sám vyšel z Egypta, ho může předat také svému synovi. Před více než dvěma sty lety se ptal Magid z Dubna rabiho Elijáhu, Vilenského gaona, v čem že spočívá tajemství vlivu na posluchače. Vilenský gaon mu na to odpověděl, že je to podobné, jako když naplníme džbán tak, že víno přetéká přes okraj hrdla a plní poháry rozestavené okolo něho. Východ z Egypta – *cejijat Micrajim*, východ z otroctví na svobodu nesmí být námi chápán jako završená historická událost, ale musíme jej chápat jako inspiraci pro stále se obnovující vnitřní zápas v každém z nás. Dnes nejsme sice otroky despotického faraóna, ani jeho „božského“ kultu, ale v moderním světě, jenž nás obklopuje, je mnoho věcí a procesů, které z nás dělají, aniž bychom si to mnohdy uvědomovali, novodobé otroky. Svátek Pesach je proto vhodnou příležitostí, abychom se s pomocí odkazu našich otců i my, v našem nitru, osvobodili od všech atributů moderního otroctví. Všem čtenářům přeji *chag Pesach kašer ve-sameach*.

► rabin Daniel MAYER

Ilustrace: www.geocities.com

„V každé generaci je člověk povinen vidět sám sebe, jako by on vyšel z Egypta.“

vorozené (Ex 12,13), *Chag ha-macot – Svátek macesů, nekvašených chlebů* (Ex 12,8 a 23,15), *Chag ha-aviv – Svátek jara*, nebo také svátek měsíce aviv, jak se dříve nazýval nisan (Ex 13,4 a Dt 16,1). Konečně posledním názvem je *Chag ha-cherut – Svátek svobody*. K tomuto názvu se váží čtyři slova, jimiž Všemohoucí slibuje svému lidu osvobození z egyptského otroctví – že jej **vyvede** z egyptské roboty, že jej **zachrání** z domu otroctví, že jej **vysvobodí** vztáženou rukou a velkými soudy a že jej **vezme** za lid a bude mu Bohem (Ex 6,6 – 7). Na paměť těchto čtyř příslibů osvobození – *arba lešonot ha-geula*, pijeme během sederové večeře postupně čtyři poháry vína. Vysvobození z otroctví je pro Všemohoucího prostředkem k dosažení hlavního cíle, kterým je **dovést** syny Izraele do země, kterou zaslíbil Abrahamovi, Izákovi a Jákobovi. Jedná se vlastně o nápravu – *tikun* – egyptského galutu, do něhož vešli naši předkové dobrovolně poté, co Jákob a jeho synové s rodinami přijali Josefovo pozvání sestoupit do Egypta a usadit se tam, v zemi Gošen. Toto páté slovo Hospodinova příslibu – **dovedu** vás – znamená pro naše učence halachický problém. Část

ŽIDOVSKÉ MUZEUM V PRAZE

přijme ředitele VZDĚLÁVACÍHO A KULTURNÍHO CENTRA

Požadavky:

orientace v židovských dějinách a kultuře, VŠ, výborná znalost angličtiny, organizační schopnosti, praxe v řídicí funkci.

Nástup 1. 6. 2006.

Písemné nabídky se strukturovaným životopisem zašlete na adresu: Židovské muzeum v Praze, sekretariát, U staré školy 1, 110 01 Praha 1.

Bejt Simcha Vás srdečně zve na

DRUHÝ PESACHOVÝ SEDER

**ve čtvrtek 13. dubna od 19 hodin v restauraci Mánes
(Masarykovo nábřeží, Praha 1)**

Vstupné:

pro členy FŽO: dospělí 200 Kč, studenti 150 Kč;
pro nečleny FŽO: dospělí 300 Kč,
studenti 270 Kč; děti do 10 let vstup zdarma

**Na seder je nutné se přihlásit předem,
a to nejpozději do pondělí 10.4.
(e-mail: kehila@bejtsimcha.cz,
telefon: 724 027 929 – Katka)**

Program Bejt Simcha

duben 2006

čtvrtek 13. dubna od 18 hodin

Druhý pesachový seder v restauraci

Mánes – viz pozvánka na této straně

sobota 29. dubna od 10 hodin

Ranní bohoslužba s rabínem

Ronaldem Hoffbergem

sobota 29. dubna od 14 hodin

„Odpoledne s Tórou“ – studijní

a diskusní program k týdenní paraše

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin;

pokud je na programu i přednáška,

následuje vždy po skončení bohoslužby,

od 19 hodin

„Odpoledne s Tórou“ (studijní a diskusní setkání nad týdenní parašou) každou

poslední sobotu v měsíci

HODINY PRO VEŘEJNOST

každý pátek od 16.30 do 18 hodin

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 222 251 641, 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

O NEONACISMU, SOUDNICTVÍ A NEDOSTATKU LÁSKY HOVOŘÍME S POLITOLOGEM ZDEŇKEM ZBOŘILEM

Vysoký, štíhlý muž s prošedivělým vlasem a nedbale zastříženými vousy připomíná trochu svým zjevem profesora anglické univerzity, jak ho známe z oblíbených britských filmů. Politologa Zdeňka Zbořila sice nepotkáme v gotických chodbách Oxfordu či Cambridge, ale můžeme jej zato velmi často vidět v České televizi. Kdykoliv se něco děje na pravé či levé periferii české politiky – demonstrují neonacisté, skinheadi, anarchisté, případně jiné, demokracii víceméně vzdálené politické či zájmové skupiny, pak určitě uslyšíme moderátora, jak po ohlášení takové zprávy říká: „Do studia jsme nyní pozvali politologa Zdeňka Zbořila, aby nám vysvětlil... „

V médiích jsi považován za experta na politický extremismus a neustále se na obrazovce televize vyjadřuješ k nejrůznějším, většinou okrajovým politickým záležitostem. Jsi tam zván proto, že jsi tak dobrý nebo proto, že odborník na tuto problematiku je tak málo?

Je nás skutečně málo. V celé republice dělají znalecké posudky a odborná vyjádření tohoto typu všehovšudy jen tři lidé. Nepočítám-li sebe, je to už jen doc. Rataj z pražské VŠE a doc. Miroslav Mareš z Brna. Odborníci z vysokých škol i akademie tuto práci často odmítají a jejich důvodem je obava, že autor musí posudek nejen napsat, ale také před soudem vysvětlit a svůj názor obhajovat. Nechtějí být před soudem terčem útoků obviněných i jejich advokátů, kteří se snaží znalce „utopit“, jeho posudek zpochybnit a udělat z něj nekompetentního pitom-

ce. A takové „divadlo“ není každý schopen podstoupit. Osobně mám se soudy zkušenosti dobré, řekl bych až, překvapivě dobré v některých případech. K dnešnímu dni jsem vypracoval 430 znaleckých posudků, z nichž více než jedna třetina se týkala nenávisti vůči Židům a židovství, tedy nějakým způsobem demonstrativně projevovaného biologického rasismu. Z tohoto množství bylo asi 90 % pachatelů souzeno nebo alespoň proti nim bylo vzneseno obvinění. V České republice se ročně stane 450 – 500 incidentů, které vyžadují naše objektivní vyjádření nebo posouzení.

Hovoříme-li o extremismu na pravé či levé straně politického spektra, pak nebude škodit, když si ujasníme terminologii. Zajímá mne tvá představa o tom, co vše musí politický názor, projev nebo čin naplnit, aby mohl být označen za extrémní?

Nic. Pod tímto pojmem si nepředstavuji vůbec nic, protože to je účelová nálepka, která se může použít proti komukoliv. K apriornímu odsouzení a hanobení, opakují kohokoliv. Občas, pro zjednodušení, tohoto spojení také použiji, ale jinak se mu snažím vyhýbat, protože používání termínů antisemita, biologický rasista, nacista, neonacista, fašista není sice také zcela přesné, ale rozhodně přesnější než široký pojem extremistu. Používání těchto přesnějších termínů nás také nutí být odpovědnější v hodnocení. Za extremistu mohou bez jakékoliv odpovědnosti označit kohokoliv a vlastně mu tím nikterak neublížím. Když ale o někom řeknu, že je antisemita, tak je to mnohem závažnější a dokonce žalovatelné. Pokud tedy občas mluvím o politickém radikalismu a extremismu, tak vždy jako o protipólu jiného politického chování. Také nemám rád rozdělení na pravici a levice, protože to zakládá takový lineární pohled na politiku, kterým se vyjeví její extrémní póly.

Dotkli jsme se pravice a levice v souvislosti s extrémními postoji. Existují určité „sekundární znaky“, které by nám pomohly tyto postoje správně zařadit v rámci pravolevého vnímání politické scény?

Ano to je dobrá otázka. Německý národní socialismus je označován jako pravicový extremismus jen proto, že v roce 1972 německá vláda doporučila, aby se tento název používal místo termínu neonacismus. Denacifikace v Německu nebyla tak úspěšná, jak se o ní někdy mluví a v sedmdesátých letech se objevovaly neonacistické skupiny intenzivně působící na veřejnosti. Německá terminologie pronikla i k nám a dnes je užívána obecně i v rámci EU.

Přestože je jasné, že německý národní socialismus je levicovým hnutím, došlo k této vládou doporučené „kosmetické“ úpravě a terminologický chaos se dále prohloubil.

Pokud však vyjdeme z evropských poměrů například do Číny nebo Japonska, pak velmi těžko vystačíme s evropským pravolevým lineárním dělením. V Číně, jak známo, je chaos vždy na straně pravice, klid, mír a spořádanost vždy na straně levé.

Pokud jsme mluvili o „sekundárních znacích“, řekl bych, že jsou sice sekundární, ale výrazné, ale přitom nepřilíh podstatné. Různé skupiny lidí, kteří se shodnou na jakémisi ideologickém programu, používají určitou symboliku, znaky nebo konzumní charakteristickou hudbu či jiné prvky subkulturní povahy, které jim dovolí identifikovat se jako skupina. Dokonce si myslím, že ti mladí lidé, kteří hajlují, nebo se dokonce projevují jako lidé nenávidějící rasy nebo populace, v podstatě nevědí co činí. Oni nenávidějí především své rodiče, potom školu a pak veřejnost. Je to jejich sociálně-politická neukotvenost. Málokdy však vydrží déle než do dvaceti. Jakmile se pak sociálně emancipují, tak se z této politické etáže pozvolna vytratí. Nebezpečné v těchto skupinách je to, jak si navzájem pomáhají ze sociální infantilility tím, že si nepřítelů účelově definují. Pokud jim někdo podstříčí určitý stereotyp – a je samozřejmé, že ve střední Evropě je vždy po ruce antisemitismus – tak se ho chopí. Ta skupina na fotbalové Spartě, jak jedna její část skanduje JUDEN a druhá jim odpovídá RAUS, krom několika vůdců neví o co jde. Pro ně je mnohem důležitějším a silnějším motivem spontaneita sdíleného prožitku a té společně sdílené negativní emoce. Stává se to tehdy, když jedinci je umožněno identifikovat se s nějakou skupinou nebo dokonce symbolem bez ohledu na jeho obsah, identifikovat se ►

► symbolem, jehož obsah je vyprázdněn a je bezideový. Takových případů bychom mohli od dob starého Říma do současnosti najít mnoho. Všichni si ještě pamatujeme klasický příklad vyprázdněného symbolu, kterým byl „Boj za mír“.

A komunismus ?

Nebezpečné (a společné) u komunismu i nacismu je uznávání jejich určitých myšlenek nebo koncepcí, ale se současným zavržením jejich „panteonu hrdinů“. Němečtí badatelé nazývají neonacisty ty, kteří si z nedávné německé minulosti vybírají jednoho hrdinu, například Rudolfa Hesse, pilota Rudela, nebo méně zkompromitovaného politika, jako byl třeba říšský ministr Speer.

I v českém komunistickém hnutí je tendence ponechat komunistické myšlenky a koncepce nedotčené (jsou stále platné, říkají soudruzi) a provést pouhou personální selekci jejich bývalých vůdců, od kterých se tak trochu začnou distancovat. S těmi nejvíce zkompromitovanými se pak rozejdeme a všechno může začít znova.

Rok od roku se u nás zvyšuje počet neonacistických provokací, registrujeme jejich demonstrace, koncerty, tiskoviny, webové stránky i jejich spojení s obdobnými organizacemi v zahraničí. Má náš právní řád dostatek možností, aby policie tyto neonacistické excesy mohla stíhat a soudy trestat? Není zapotřebí stávající legislativu doplnit?

Myslím, že existuje dostatečná legislativa, že existují poučení policisté, dokonce, že jsou nyní díky nejrůznějším školením na tom s vědomostmi velmi dobře. Pokud je někde problém, pak rozhodně spíše v justici, kde chybí k této problematice dobré judikáty. Za posledních patnáct let bylo, bohužel, vyneseno jen pět rozsudků, které mají trvalejší hodnotu judikátu. Máme § 158 a § 198 a, což je hanobení a šíření nenávisti z rasových, náboženských nebo jiných důvodů, máme § 260 a §261 a, které hovoří o podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačování práv a svobod občanů. Pak je zde ještě zmíněný dodatek, (tuším z roku 2001) o schvalování nacistického a komunistického genocidia. Takže zákony zde jsou včetně sazby za jejich porušování. Záleží jen na ochotě soudů je pečlivě interpretovat a držet se více ducha těchto ustanovení než jejich mechanické citace. Povím případ. Mnoho se

mluvilo o případu vydavatele Zítka, který vydal Mein Kampf. Čím se ten člověk provinil? Tím, že knihu vydal nebo tím, že ji distribuoval? To jsou samozřejmě dvě rozdílné věci.

PhDr. ZDEŇEK ZBOŘIL

Narozen v roce 1938, v šedesátých letech studoval na FF UK historii, indonesistiku a politologii a do začátku sedmdesátých let setrval v akademickém prostředí, později pracoval na DAMU (katedra scénografie), kde byl od roku 1990 jejím proděkanem. V letech 93 – 95 působil jako profesor na Korejské univerzitě v Soulu, po návratu se stal zástupcem ředitele Ústavu politologie FF UK, v letech 98 – 99 pak jeho ředitelem. Od roku 1999 do loňského roku šéfredaktor časopisu Mezinárodní politika. V současné době je prorektorem privátní Vysoké školy politických a společenských věd v Kolíně. Přednáší dějiny mezinárodních vztahů a organizací, zabývá se politickým extremismem, radikalismem a fundamentalismem. Vedle odborné publikační činnosti komentuje českou politiku v ČT, Nova, v českém tisku Prague Post a v zahraničí. Přes deset let spolupracuje s policií ČR a soudy, pro které vypracovává textové rozbor, analýzy a znalecké posudky z oboru politické antropologie.

Proto voláme po jasných judikátech, které by splnily svou návodnou právní funkci. To se dosud neděje. V Německu je situace o mnoho jasnější. Nacistickou či jinou podobnou literaturu tam můžete vydat, ale musí být jasně označena, že jde o materiál, který slouží osvětovým, výchovným nebo badatelským účelům. Pokud by vydavatel knihu distribuoval v rozporu s tímto omezením, dopustil by se trestného činu, za který by mohl být odsouzen. To samo má svou logiku a každý soud ví jak se má v takové situaci chovat. Tedy vydat ano, šířit nikoliv! Konec konců nelze vychovávat novou generaci k demokracii a neukázat jim, co tuto demokracii ohrožuje a ničí. Krátce, zkopaný pes je ve výkladu stávajících zákonů, v jejich nedostatečné interpretaci vysokou právní autoritou. Rozsudek vyneseno v roce 1992 nad Tomášem Voříškem, vydavatelem Protokolů sionských mudrců, byl natolik dobrý, že dodnes se pokus o vydání tohoto škváru neopakoval. V tom právě vězí užitečnost judikátů, po kterých voláme. Problémem našich soudů je to, že nehledají spravedlnost, ale usilují o rozsudek, který odpovídá zákonu, tedy spíše jeho liteře. A to není vždy totéž.

Nemáš podezření, že určitá silácká rétorika a hesla o pořádku, kterými se neonacistické a quasi vlastenecké organizace ohání, působí v řadách policie sympaticky a že policie jim tak trochu přeje?

Tak určitě, samozřejmě. Policista je vychováván k tomu, aby zachovával pořádek, dodržoval zákony a když se setká s člověkem, který programově tyto věci hlásá, tak taková sympatie může vzniknout. Sympatie ale mohou vznikat i v jiných sociálních skupinách. Ve střední i vyšší třídě, převážně v menších městech, je mezi rodiči skinheadů rozšířená představa, že jejich dítko se pohybuje v rámci hnutí, které je schopno je ochránit před nebezpečím drog atd. Kritický postoj ke společenským nepořádkům v sociálně nemocných oblastech, kde je větší nezaměstnanost, prostituce, obecná kriminalita a samozřejmě i drogy, je většinou ze strany policistů vnímán jako pozitivní faktor. V neposlední řadě hraje svou roli i velmi silný antikomunismus. Například paní Edelmannová z Národní strany mluví o bolševické hydry a spolupráci soc. demokratického Paroubka s komunistou Filipem. Oni se chovají radikálně antikomunisticky, protože jim to připomíná boj o ulici ve dvacátých a třicátých letech.

Jak dopadá srovnání situace v České republice v porovnání s ostatními postkomunistickými státy, pokud se týče frekvence jevů o kterých hovoříme?

Největší počet osob zapojených do těchto organizací je zřejmě v Německu (v jeho bývalé východní části) a v Rusku. Tam se tradiční antisemitismus snoubí s organizacemi jako je Pamjat, které se stále drží starého ruského „Bij žida, spasiš Rassiui!“ Od roku 1999 se tam ale objevují i nové typy skupin, jako je třeba Kolovrat, který udržuje těsné styky se západoevropskými, ale hlavně německými skupinami. Odhady počtu příznivců kolísají mezi 35 – 120 000 osob. Údaje o počtech však mohou být publikovány se záměrem dezinformace. Není tajemstvím, že okolo těchto skupin se pohybují různé tajné služby, které je potřebují pro své zpravodajské hry. Zvláštní situace je v Polsku, kde je silný katolicismus a tím i tradiční antisemitismus, podobně je tomu i na Slovensku, v Maďarsku jsou tyto skupiny zase silně ovlivněny velkouherským resentimentem. U nás poslední informace z Ministerstva vnitra hovoří o 3 500 osobách, které se

v tomto extrémním pásmu pohybují, ale ten počet zahrnuje i anarchisty a dokonce i Petra Cibulku s jeho seznamy agentů a Miloslava Dolejše s jeho analýzou Listopadu 1989. Můj odhad příznivců neonacistických skupin je mezi 500 – 1000 osobami, organizátorů jejich akcí může být maximálně 200. Vedle nich ovšem existuje i nejtvrďší jádro, které je napojeno na mezinárodní struktury, takoví ti „Rytíři slunečního kruhu“ atp. Ti neuznávají náš stát a tvrdí, že se ve své činnosti řídí pouze instrukcemi Goebbelse a Hitlera. Podle mého názoru tato skupina nemá více než 5 členů. A celé to tvrdé jádro dohromady jen kolem 50 členů.

Zvláštní skupinou jsou participanti nebo jen konzumenti příslušných internetových stránek, kde mohou anonymně exhibovat, tak jako jiní exhibují nad stránkami sexuálních nabídek. Zdá se, že se jedná o citově vyprahlé pitomce, ale nikoliv o antisemity an sích. Vstupů na tyto stránky jsou už tisíce.

Jak je to s militantním islámem? Jsou zde určité paralely?

Je tam podobná heterogenost skupin, které se tváří jako homogenní. Stále hledají svého nepřitele a pochopitelně nejbližší je Stát Izrael.

Není tajemstvím, že neonacisté mají s militantním islámem dlouhodobé kontakty.

Zmínil jsi se o Národní straně a její předsedkyni Petře Edelmannové. Jaká je to vlastně strana, kam bys ji v spektru stávajících politických stran zařadil?

Počet členů této strany se odhaduje mezi 200 – 300 osobami. V serveru Národní strana je cca 550 textů a mnohé obsahují špatně skrývanou nenávist a frustraci vůči Židům a cikánům. Neumím však odhadnout nakolik ovlivňují politiku Národní strany, která má národovecký program dle hesla „Nic než národ!“, ale rasismus v programových dokumentech strany obsažen není. Nyní před volbami Národní strana říká, že má organizaci v krajích, ale není to pravděpodobné. Něco se rodí na Ostravsku, ale to bude asi vše. Problémem této strany je to, že jejich programový důraz kladený na národovectví jim může lehce „vyfouknout“ některá z větších stran, která už má zkušenosti, jak před volbami hrát s národní kartou, strašit česko-německými vztahy atp. Na obhajobu národních zájmů vsadila svého času KSČM i ODS.

Jak je možné těmto jevům čelit?

Už několik let fungují na ministerstvech určité školicí programy. Určitou chybou je, že autoři těchto edukativních programů mají pocit, že jejich program nahrazuje norimberský trychtýř a stačí jej nasadit a je po problému. Toleranci se člověk musí naučit v dlouhodobém výchovném procesu, nikoliv jednorázovým poučením. Lidé jsou vychováni k netoleranci, zášti a nenávisti prostředím, kde je silná absence lásky. Ta se za desetiletí bývalého režimu vytratila a přestože zde nyní působí už mnoho církví vyzdvihujících lásku jako základní cit, naše společnost stále trpí jejím velkým deficitem. Druhou chybějící vlastností je empatie, vnímavost. Tě se také nelze naučit v sebelepším kurzu, empatie vůči bližnímu musí být vštěpována od samého dětství. To, že 85 % kriminality je páčáno mladými lidmi do 25 let, a že prakticky každé druhé manželství se rozpadá do tří, čtyř let naznačuje, že zde existuje určitý sociální defekt, který je do určité míry i spoluodpovědný za výše diskutované extremistické postoje a intoleranci vůbec. Ale to už je zas jiný šálek čaje.

► Text a foto: Milan KALINA

VYŠETŘOVÁNÍ JE SKONČENO, ZAPOMEŇTE! ZÁHADNÁ SMRT CHARLESE JORDANA

V minulém čísle jsme společně nahlédli do vyšetřovacího spisu a zkoumali věrohodnost důvodů, uváděných jako motiv Jordanova odchodu z hotelu, společně s kriminalisty jsme asistovali u nálezu jeho mrtvého těla na staroměstském jezu a zúčastnili se v Ústavu soudního lékařství jeho pitvy. Nic z toho, co bylo zjištěno, vraždu nevyloučilo. Ta zůstává stále nejlogičtějším vysvětlením záhadné smrti Charlese Jordana. Tradiční kriminalistická a právní otázka – cui bono – položená při vyšetřování takového zločinu, nás dnes zavede do hájemství tajných služeb.

Jiřina Švandová Hellimanová - historie jedné agentky (krycí jméno Alice).

Byla pomocnicí izraelské tajné služby Mosad, milenkou egyptských důstojníků a agentkou Stb. Kým ale byla ve skutečnosti?

Dne 2. února 1954 zazvonil v pražském bytě Jakuba Gazita telefon číslo 494-53. Zvedla jej paní Gazitová. Volající se představila jako Jiřina, a řekla, že by chtěla

mluvit s panem Gazitem. Poprosila ho, jestli by mohl přijít. Stb rozhovor poslouchávala, neboť věděla, že pan Gazit je rezidentem izraelské tajné služby, respektive její složky zvané Nativ, kterou založili Šaul Avigur, Šajke Dan a Charles Jordan, aby pomáhali Židům za železnou oponou.

Operativec roty „R“ se okamžitě vypravil Gazita sledovat. Ten vyšel ze svého bydlíště v 17.15 a na Perštýně zašel do

prodejny Gramofonových závodů. V ženě, s kterou se tam setkal, zjišťuje Stb Jiřinu Švandovou. Rozjízdí se další šetření, které zjišťuje, že Švandová pracuje pro Gazita jako „přepážka.“ Ze spisu však není jasné, kdy přesně to Stb zjistila. Uvádí se tam, že podle výpovědi zatčeného Samuela Veselého je totožná s ženou, která ho navštívila před jeho pokusem o ilegální přechod hranic a vyřizovala mu vzkaz od Gazita. Dalšími účastníky tohoto zmařeného útěku byli kromě Gazita také Car-

mon a Herzog z izraelské ambasády, jakýsi Auský, manželé Kalinovi a paní Veselá.

Jiřina Švandová byla předvedena až 15. dubna 1954 po několikaměsíčním sledování. Při výslechu se pokusila bránit známostí s dcerou Ludvíka Svobody a snažila se zapřít své styky s Gazitem. V závěru výslechu přiznala pouze kontakt s jistým Joši Geršonem, pracovníkem izraelské ambasády, který u ní kupoval desky, s jeho známou Bartuškovou a Zevem Dattnerem a jeho přítelkyní Suranovou. S těmito se měla stýkat od podzimu 1951, s Dattnerem pak intimně.

Následující den už byla Švandová vstřícnější a rozhodla se popsat své aktivity podrobněji. Padají další jména: Essor, Kaddar, Peled, Carmon, Bejkovská, Samková, Schorman, Šorban, Beck, Mašek, Daněk, Vacek, Provodin, Hrabínová, Weinár, Steinitz, Fischl, Lánská a konečně i Gazit. Vyslýchaná popisuje, jak ji navštívil Geršon s tím, že skupina s jeho snoubenkou byla zadržena na hranicích, někteří že byli chyceni, někteří utekli, a že potřebuje někoho ukrýt. Gazit pak některé osoby ukryl v chatě Švandové. Během dne pak dále přiznala svou účast i na dalších Gazitových operacích. Pomáhala hledat informace o Bejkovském a jistém Laušerovi, byla vyslána informovat Veselého, jezdila jako izraelská spojka do Brna, Mariánských lázní a Bratislavy, pomáhala s výměnou peněz na černém trhu a také s organizací tajné lodě, která měla uprchlíky odvézt z Komárna.

Místo velezrady spolupráce

Po obvinění z velezrady a špionáže se Jiřina Švandová zavázala spolupracovat s Stb, aby toto své počínání odčinila. Po krátké nepřítomnosti, kryté legendou, byla propuštěna s instrukcí pokračovat ve svých aktivitách pro Izraelce. V průběhu přípravy procesu s Auským byla z něho Švandová vyvedena a unikla tak mnohaletemu věznění.

Její úkolem bylo navázat styk s novými izraelskými představiteli a předstírat pokračování ve spolupráci. Pod kontrolou Stb se pak několikrát schází s Essorem, byla opět požádána o zapůjčení chaty izraelskému diplomatu Šamirovi. Chata byla odposlouchávána, ale ve spise se záznamy odposlechů nenacházejí. Po milostné

epizodě s jakýmsi Lucienem se Jiřina Švandová 24. 9. 1955 provdala za kameramana Václava Hellimana. Svého manžela i další známé zapojuje do kurzu hebrejštiny, kterého se sama již delší dobu účastní.

Akce „Pavouk“ a důstojník egyptské tajné služby

Stb nyní Alici úkoluje, aby Šamirovi sdělila, že na základě Essorovy žádosti si zařídila schůzku s panem Zawahirim z egyptského velvyslanectví, od kterého by se měla dozvědět podrobnosti o dodávkách československých zbraní Egyptu. Podle hodnocení z roku 1962 Alici v roce 1959 „nakontaktoval bývalý zaměstnanec izraelského vyslanectví, který byl na krátký čas v Praze“, a oznámil jí, že se na ni někdo s něčím obrátí. O celé věci však není ve svazku žádný jiný záznam.

V zachovaném zbytku osobního svazku je poté značná časová prodleva. Až 7. 12. 1962 si agentku Alici přebírá soudruh Sidorjak, aby ji řídil v její nové pozici úřednice v objektu letecké společnosti Sjednocené arabské republiky (SAR). Jména lidí, s kterými se nyní stýká, jsou ve spisu zřejmě zkomolená: Razouk, Hassanein, Salah, Bamadik, Saed Abaler, Marsoor, Ali Jousef Tewfik. Ten nejdůležitější z nich je však důstojník egyptské tajné služby Ihsan Mohammed Talaat, její zaměstnavatel.

Stb svou agentku instruuje, aby „rozšířila akci Pavouk z kanceláře objektu do jeho ložnice“. Hellimanová navazuje intimní kontakty s představiteli egyptského režimu v Praze, stává se Talaatovou milenkou a dvakrát ročně cestuje do Káhiry. Pro tyto cesty byla Stb úkolována, výsledky však byly zřejmě nulové. Alici nabádali, aby orgánům egyptské tajné služby Muchbarat nabízela akce zaměřené proti Izraelci, ale současně byla také úkolována, aby v Praze navazovala styky s Izraelci a nabízela jim informace o egyptských důstojnících a dodávkách zbraní z ČSSR do Egypta. V roce 1966, na vrcholu těchto kombinací, si Stb položila otázku, zda Alice Hellimanová je stále loajální agentkou a zda nepracuje stále pro Izraelce s tím, že zneužívá své postavení u Stb k tomu, aby lépe pronikla do agentury SAR. Byla dvakrát sledována, ale Stb nic kompromitujícího nezjistila. Pak byla instruuována k rozvíjení styků se svou někdejší učitelkou hebrejštiny Hanou Liono-

vou za účelem prohloubení celé kombinace ke zpravodajské hře mezi ambasádami Izraele a SAR.

Na přelomu let 1966 a 1967 měla Alice Talaatovi zdůrazňovat, že byla kontaktována mužem z minulosti, který jí navrhl obnovení aktivit pro Izrael. Ze spisu není patrné, zda s tímto nápadem přišla Alice nebo Stb.

Egyptská kancelář v hotelu Esplanade

V létě 1967 sehrála kancelář Mohameda Talaata v hotelu Esplanade, ve které agentka Alice pracovala, dodnes neznámou roli ve smrti Charlese Jordana. Dle nových svědectví, získaných scenáristou a režisérem Martinem Šmokem, mělo omámené tělo Charlese Jordana opustit hotel právě přes Talaatovu kancelář. Není třeba zdůrazňovat, že Charles Jordan v té době hledal možnosti tajné komunikace s představiteli egyptského režimu, a podle informací Jordanova osobního právníka takové možnosti nalezl v „jedné ze zemí východního bloku“. Stb se své agentky Alice na Jordana a Talaatovu možnou účast na jeho smrti zeptala až měsíc poté. V té době si už Alice na nic nepamatovala.

V jejím svazku je opět delší pomlka. V roce 1971 ukončila studium práv a byla převedena z kategorie AGENT do kategorie DŮVĚRNÍK. V jejím závěrečném hodnocení se píše:

„Agentka byla získána ke spolupráci 16. 4. 1954 na základě kompromatériálu, a to ze styku s pracovníky ZÚ Izraele, zvláště s vyslancem Gazitem, pro kterého tvořila přepážku, a tak umožňovala připravované útoky z ČSR. Toto jednání jmenovaná odčinila v plné míře svou spoluprací s orgány MV. Po celou dobu spolupráce plnila úkoly svědomitě a pečlivě.“ Její převedení do kategorie Důvěrník je odůvodněno tím, že „v důsledku politických změn státu SAR i výměny pracovníků uvedené letecké společnosti se značně omezila možnost podávání informací“.

Pokračování příště

► Text a foto: Milan KALINA

PESACH

V prostorném pražském bytě se schylovalo k půlnoci. V pokoji s velkou knihovnou, starým gaučem a mnoha křesly se dvě ženy dívaly na televizní obrazovku. Ta starší pletla pánský svetr ze světlé vlny a jen občas zvedla oči od jehlic. Ta mladá ležela zavrtnaná v malých a velkých polštářích cihlových barev a upřeně sledovala film.

„Já nechápu, proč slušnější pořady jsou až tak pozdě v noci. Mamí, půjdeš vyvenčit Darinku?“

Chlapi už určitě všichni spí.“

„Prosím tě Ester, ty se tváříš, jako by psa venčil v noci někdo jiný než já. Ale já jdu ráda. Alespoň vidím, jak vypadá ulice bez lidí a Jindřišská věž v noci. Taky se musím před Pesachem pořádně rozhýbat, abych byla v kondici na úklid. Ty a tvůj muž si doufám uklidíte svůj pokoj a pomůžete mi s kuchyní“, pohlédla Rut zkoumavě mezi polštářky.

„Za prvé máme měsíc čas, za druhé jdu v pondělí na zkoušku, čili se budu zabývat gruntováním až za čtrnáct dní... Krom toho nezapomeň maminko zapojit i tvého manžela a bratříčky“, odpověděla až příliš nahlas dcera.

„Efraim udělá to nejdůležitější, jako každý rok zkontroluje, zda je všechno v pořádku a přečte nám Hagadu“, odpověděla matka. Složila pletení a s úsměvem zmizela v hale.

Za hodinu už byla v pokoji sama, aby vychutnávala ticho a vzácné chvíle soukromí. Celý tento den, jako ostatní dny, pracovala s lidmi a pro lidi. Milovala to, i když bývala zcela vyčerpaná. Také její rodina od ní s naprostou samozřejmostí očekávala množství domácích služeb, dělala tedy co mohla. Ale tu chvíli v noci, kdy už všichni spali, a ona mohla být s nohama na dalším křesle sama, tu si vzít nenechala.

Náhle upřela oči na spodní kraj knihovny. Vyběhla odtud malá myš s obrovskými ušima. Rut se ani nehнула a sledovala zvířátko, jak na červeném koberci s perskými vzory pobíhá sem tam a hledá drobky. Namířila na myš TV ovladač a stiskla nějaký knoflík. Usmála se předstávě, že vypíná myš. „Co ty tady chceš? Zima je letos dlouhá, já vím“, polohlasem promluvila Rut

a myška zmizela pod nábytkem. Ještě před pár lety by takové setkání neproběhlo v klidu. Ale dnes mají všichni v rodině za sebou zvykací režim s krysou nejmladšího syna, takže malá myška je i pro Rut roztomilé zvířátko.

Celý týden se opakovala noční setkání a celou tu dobu se dcera s matkou dohadovaly, jak se zbavit nezvaného hosta, než si najde cestu do spíže. Jed byl nepřijatelný, je nebezpečný pro psa, pastička nebyla v žádném obchodě k dostání.

Rut se tedy šla zeptat do obchodu s potřebami pro chovatele.

„Prosím vás, nemáte něco na myši?“ oslovila prodavače, který povytáhl obočí a vysypal na ni odpověď.

„Z krmných směsí vám mohu nabídnout zrní nebo malé granule s vitamíny. Máme klece různých velikostí s vybavením nebo bez.“

„Já tu myš ale doma nechci, ona přišla sama bez mého svolení.“

„No to je něco jiného madam, mohu vám v tom případě nabídnout kočku“, nadšeně pronesl prodavač.

V té chvíli Rut pochopila, že je zcela určitě na špatném místě: „To tak, já budu mít potom doma myš a kočku. Dejte mi prosím nějaké krmení pro jezevčíka, když už jsem tady. Třeba tady ty rybí sušenky. Jedny velké a jedny malé.“

Doma se Ester nevěřicně zadívala na balíčky a pronesla: „Jak to chceš zkrmit do Pesachu, když ten pes skoro vůbec nechce žrát nic kromě čokolády a masa. Koupila jsi chamec. Jestli to uvidí chlapi bude průšvih.“

„Začnu jako vždy s úklidem ve vysokých polohách, to jsou lustry, povrch skříní a tak. K psím zásobám se pracuji až v poslední fázi, až budeme uklízet podlahy a zásoby vlastních potravin. Nekupuj už raději novou mouku, prosím tě, musíme spotřebovat vše co tu máme.“

„Od tebe ty rady sedí“, konstatovala Ester.

V kuchyni, mezi oběma na podlaze, seděla stará šedivá fenka jezevčíka se slastným výrazem.

Měla zde své dvě paničky, obě najednou. Jaké to bylo pro ni štěstí! Byla doba, kdy žila na venkově u té třetí, nejstarší. Ta byla nejúžasnější. Nikam nikdy neodjížděla, byly pořád spolu. Dávala jí másličko a šunku, kazil to tam jen starý páníček, kterému se pořád něco nelíbilo. Potom nejstarší panička přestala vstávat z postele a ty mladší se u nich střídali. Ale všichni byli smutní. Jednou tam zůstal už jen páníček a ten byl nejsmutnější. No a teď ji přestěhovali do města.

„Darinko, nic se neboj, nakoupíme kuřátka a budeš dostávat celý Pesach kostičky“, sehnula se Rut k psíkovi.

„Poslechni“, zavolala Rut dveřmi do další místnosti, „kde mám koupit kuřata? Nebo je obstaráš sám?“

Dlouho bylo ticho a konečně odpověděl Efraim: „Maso se teprve doveze. Potom se musí rozdělit mezi kuchyně. Zeptej se u Ramba, jestli něco nemá.“

„Proč bych se ho měla ptát, když jste dělali porážku vy pro obec.“

„Protože je to pro tebe rychlejší.“

„A dražší, ne. Ještě že mě neposíláš do Casablanky k Marokáncům.“

„Ti už nejsou košer“, zanotovala Ester.

„Co zase provedli? Proč mi něco neřeknete, co kdybych tam šla na večer.“

„Prosím tě, mamí, máš na to? Rabin jim vzal hechšer, protože ty jejich servírky už zase tančily břišní tance pro turisty.“

„Na občasnou návštěvu tedy mám, jsem pracující nezávislá žena. Krom toho mě může někdo pozvat, když si to budu moc přát. V posledních dnech jsem měla například velké přání, aby zmizela ta myš a splnilo se mi. Je pryč.“

„Myslíš tu malou a roztomilou, která mi před chvílí chodila po stole a po knihách?“ ozval se znovu odvedle Efraim.

Každý týden přicházela pomáhat s úklidem Luba. Dokázala za pár hodin vše v bytě vyčistit a vyžehlit. Tentokrát měla víc práce než obvykle, protože bylo nutné zbavit celý byt kvašeného - ve všech koutech drobků a dekorací

z obilí. Obrátit kapsy ve skříních a umýt podlahy pod koberci, vysmýčít všechny kouty a vydrhnout kuchyňské zařízení. Po večerech se museli zapojit i členové rodiny. Samozřejmě hlavně ženy.

Rut byla ještě v kanceláři, když jí Luba z uklízeného bytu volala dotaz, proč jsou za všemi skříněmi vyrovnaná podle velikosti kolečka psího žrádla.

„Viděla jsem tu myš ve vašich letních kloboucích. To ona si určitě dělá záso-

„Vidíte ten obchod s prádlem, tam se to pane čistí raz dva. Velké plochy a nové rámy. Zato támhle nahoře vedle divadla, tam jsou malé tabulky a stará okna. To bylo utrpení. Představte si, že v jídelně naproti, kde jsou docela dobrá okna, nám nechtěli zaplatit.“

Rut si nikdy neuvědomila kolik oken každý den mívá po známé cestě, až teď jako by je pro ni objevil ten zelený muž.

Monolog o mnoha dalších oknech

„Tak a osobně ji jdu pustit do parku. Jinak se jí nikdy nezbavíme“, rozhodným hlasem pronesla Ester.

Muži a Luba se na sebe významně podívali a šli obhlédnout práci. V bytě se srolovanými koberci ještě sundali záclony a začali mýt skla i rámy vysokých oken.

Do toho pozdvižení zazvonil zvonek u dveří. „Erev tov Moše, co nám neseš?“ přivítala Rut mladého muže se světlým plnovousem.

„Manžel vás pozdravuje a posílá vám krabice s macesy a dvě bedny vína. Mám to dole v autě.“

„Ó děkuji ti, a kde jsi ho nechal, mého manžela?“

„Vzkazuje, že přijde později, protože dnes zasedá vedení obce.“

„Výborně, výborně. Jako vždy ve vhodnou dobu. Víš Moše, před mnoha lety jsem si myslela, že si беру Efraima, ale vzala jsem si tuto obec. Asi to tak mělo být. Doufám, že k nám přijdeš na seder jako každý rok.“

V předvečer prvního dne Pesach se Efraim zeptal, zda je vše připravené a když ho celá rodina ujistila, že ano, zhasnul světla. S nejmladším synem Danielem, který měl v jedné ruce zapálenou svíčku a ve druhé peroutku, kontrolovali místnost po místnosti. Do papírového sáčku smetli chamec, který zůstal přece jen někde zapomenut. Ráno ho spálí na dvorku.

Nervozitu vystřídal pocit klidu. V čistém bytě už jen zbývalo otevřít skříní s pesachovým nádobím a nastěhovat vše do vyčištěné kuchyně. Hned ráno se začnou vařit tradiční jídla na sederový stůl.

„Musím pořád myslet na tu myš, mami. Třeba venku hladoví... Mohli jsme ji dát do klece. Bude tady teď pro ni tolik drobků z macesů.“

„Prosím tě, Ester, ona je venku svobodná.“

„Jo, svobodná s prázdným břichem.“

„Ale děvče, zvíře sice není člověk, ale svoboda je pro oba velká věc. I s prázdným žaludkem.“

Je to mimochodem téma týdne.“

Ester se zamyšleně dívala z okna do tmy.

► Rut SIDONOVÁ

Ilustrace: Lucie Lomová

by, musíte ji chytit. Jinak to neuklidíme nikdy“, stěžovala si Luba s mírně ukrajinským přízvukem.

„To je zlej sen, my mysleli, že Darinka tak dobře žere, a ona si to psí žrádlo roznáší myš po bytě“, bědovala Rut. „Přijdu dnes dřívě. Přivedu myče oken až dokončí práci tady v Maiselově ulici. Slíbili mi, že umyjí všech 15 dvojitých oken najednou.“

Odpoledne stáli před židovskou radnicí dva muži v zeleném oblečení s tyčemi a kbelíky.

„Dobrý den pánové, tak jsem tady a můžeme jít k nám domů. Platí dohodnutá cena za hodinu?“ přeptala se Rut pro jistotu.

„Jistě paní, můžete si taky hned zkontrolovat naši práci“, ukázal jeden z mužů na okna nad sebou. „Určitě budete spokojená. To víte, my máme teď jarní sezónu. Všichni chtějí mít co nejvíc slunce v bytech a v obchodech. Musí být vidět na nový sortiment ve výlohách. Všechno se musí jenom lesknout“, rozpovídal se jeden z mužů, když je Rut vedla domů.

skončil až ve chvíli, kdy odmykala dveře do jejich domu. Napadlo ji, co by asi slyšela od kominíka nebo metaře. Určitě další, pro ni nový pohled na svět, který si myslela, že dobře zná.

„Čau mami“ ozvala se vedle nich na chodníku Ester, „chci ti oznámit, že už toho mám dost. Celou noc jsme nespali, protože si ta šílená myš vlezla do papírových krabic pod naši postelí a štrachala v nich až do rána. Teď jdu ze školy a chytím ji sama!“

Všichni vklouzli do domu za rozčílenou Ester, která energicky odemkla byt. V kuchyni minula překvapenou Lubu a zmizela v jednom z pokojů.

„Vás učili na medicíně lovit myši rukama?“ zeptala se pobaveně Rut a poslouchala se všemi ostatními, co se děje za přivřenými dveřmi. Ty se najednou otevřely a v nich stála Ester s papírovým pytlek v ruce. S vítězným výrazem v krásné tvářičce ukazovala všem malou myš na dně, která se marně snažila uniknout.

„Pro pána krále, jak jsi to dokázala?“ zeptala se Rut a kroutila hlavou.

NEMÁTE NÁS RÁDI, BUDE VÁS TO BOLET

FRANCOUZSKÉ NEPOKOJE S Odstupem ČASU – TŘETÍ ČÁST

Frustrace a nenávisť

Za těmi všemi zapálenými auty je frustrace, jež rodí nenávisť. Předměstí některých měst ve Francii znají už léta výbuchy vandalství a zapálených aut, s léty se z toho stává stále banálnější jev, vůči němuž zřejmě opadají zábrany stále většiny počtu adolescentů. Každý den (tj. večer) zapálí v průměru sto aut, to je normál. Už před lety se mluvilo o „horkém létě“ v Lyonu a jiných městech, kdy během prázdnin výrostci ponechání svému osudu na ulicích dělali v menším, co jsme viděli loni v listopadu. Stále roste počet případů bezdůvodné agresivity, brutálních přepadení, kdy je motivem mobil, značkové boty nebo dvě stovky. Čas od času se dočtete, že na supermoderní tramvaj ve Štrassburku se snesla sprcha kamenů, jež na ni házeli výrostci, že občas vrhají kameny na autobusovou linku, takže řidiči pak stávkují a pár dní nejedou autobus vůbec, že se ho občas pokusí podpálit. Že v bandě oberou cestující v autobuse nebo ve vlaku. Denně dochází ke stovkám projevů menší agresivity, francouzština na to má už slovo, „incivilités“, necivilizovaného chování, jež sice nevedou k celoživotnímu zmrzačení, ale vyvolávají stav ohrožení a úzkosti. Tenhle pocit narůstá už léta a politicky uchopen udržuje krajní pravici jako třetí politickou sílu v zemi (stabilně kolem 15%), před třemi lety hrál roli ve volební kampani a umožnil výrazné vítězství parlamentní pravice („levice není s to zajistit bezpečnost“).

Ve veřejných školách se už léta mluví o tom, že agresivnější jedinci (příčemž každý ví, z jakých jsou rodin) vydírají slabší, aby jim nosili peníze (příčemž jsou zase jiné školy, kde to neexistuje). Kterémukoliv dítěti, pokud nežije v lepších čtvrtích, se může stát, že ho přepadne parta jiných dětí, z plezíru mu seberou mobil nebo aspoň čepici. Každý ví, o jaké rodiny jde. V předměstích je stále těžší učit: jsou tam jmenování mladí, začínající učitelé, vědí, že budou muset vydržet několik let toho nejhoršího, aby měli potom šanci být jmenování na klidnější místo. V každé třídě naráží na několik případů, s nimiž si nevědí

rady, a protože pokynem vedení škol bývá nějak si poradte, věc je citlivá politicky, učitelé se tváří, že zmíněné jedince nevidí, snaží se předejít konfliktu, nemají na ně žádné nároky a ti na konci povinné školní docházky vycházejí bez vzdělání, bez šance na práci. To bylo jedním z důvodů, proč ministr Sarkozy na podzim navrhl snížit povinnou školní docházku pod 16 let a umožnit rychlejší přechod do učení.

Spousta Francouzů v posledních letech řešila dilema: ideologicky byli pro veřejnou školu, tj. školu, kde se mísí všechny sociální vrstvy a kde se známkuje stejně syn ministra jako uklízečky, kde však bylo jejich dítě zmláceno, vydíráno, kde se dostalo k drogám, odkud mělo horší šanci jít dál, protože výuka zadržovala. Nakonec se rozhodli pro školu soukromou, což ve Francii znamená církevní. Tenhle osud postihl spoustu levicových voličů, přitom od konce 19. století nekonfesijně naladěných. Co by člověk neudělal pro děti.

Ve veřejných školách dnes existují třídy, v nichž je dvacet národností, každá s jiným kulturním, jazykovým i fonetickým záze-
mím. Neexistují ale instituce, které by pomohly, které by je vedly k onomu cíli, k němuž mají teoreticky dojít. Když váš tatínek přijel z Mali nebo Senegal, je naivní předkládat vám Racina a Descarta a domnívat se, že z vás udělají Francouze jako z milionů všech Italů, Španělů a Poláků před vámi. Nikdo se příliš nezabývá tím, jak fungují africké jazyky a jaké můžete mít fonetické či konceptuální překážky při osvojování francouzštiny. Jak se oprostít od islámského pojetí muže a ženy a rodiny a připojit se k evropské emancipaci. Stačí přece chodit do školy, jako to dělaly předchozí generace, učit se okřídlenou větu o „našich předcích Galech“ a nazpaměť La Fontaineovy bajky a Opilý koráb. Jenže jednou se ukáže, že předměstská francouzština se zvukově podobá víc arabštině než jazyku písniček Edith Piaff, že přesouvá přízvuk na první slabiku jako arabština a zná jen její krátké samohlásky, a že se tenhle jazyk stává módou pro mládež z gymnázií. Na francouzských univerzitách

se studuje speciální obor výuky francouzštiny jako cizího jazyka aplikovaný v jazykových školách všeho typu v cizině, ale ne na přistěhovalcích a jejich dětech ve Francii.

Přistěhovalectví jako tabu

Francie byla jeden a půl století zemí přistěhovalců na kontinentu vystěhovalců, ročně jich stále přichází oficiálně dvě stě tisíc. Imigrace tu dnes je předmětem iracionálních projekcí a nevyřčených klíšé, téma je silně zpolitizováno a dlouho tabu, nebo instrumentalizováno k politickým záměrům. Už v průběhu nepokojů kritizovala opozice, že vláda není s to zvládnout situaci, někteří v nejvypjatějších chvílích žádali odstoupení ministra vnitra; nezapomněli, že pravice vyhrála volby argumenty o nebezpečí na ulicích. Přitom nejde o problém pravice či levice, horký brambor existuje už pětadvacet let. Levice o něm léta váhala mluvit, odvrhávajíc kritiku přistěhovalectví en bloc: Francie vždy byla zemí azylantů, bohatá země má na to přijmout hladovějící, v civilizovaném státě není možné lidi násilím vsazovat do letadel a vyvážet. Když socialistický premiér Rocard kdysi prohlásil, že Francie „nemůže přijímat všechnu bídu světa“, léta to musel ve svém táboře vysvětlovat. Ta samá levice má dnes přitom problém s otevřením pracovního trhu novým zemím EU, ač se do Francie Středoevropské nehrnou. Pravice zase používá úzkosti z imigrace už od ekonomické krize a nárůstu nezaměstnanosti, jaké přinesl počátek 80. let.

Tenkrát se přistěhovalectví chopila krajní pravice (Le Pen získal rázem 11 procent a od té doby se drží na patnácti) a tím ho zmrazila. Každá zmínka o imigraci jako problému vyvolávala odpor u levice jakožto nacionalistická rétorika, a pravice, jakmile byla u vlády, se omezila na administrativní omezování přistěhovalectví. Oběma bylo společné jedno: neměly strategii integrace, mezi stranickými funkcionáři či poslanci nebyl jediný potomek neevropské emigrace, pohled do parlamentního sálu odrážel jiný svět než pohled na ulici. Teprve nedávno zahrnuli socialisté na své kan-

► didaktky pár jedinců této populace, ve svých vládách neměli jediného. Prvním ministrem alžírského původu vůbec byl v Chirakově kabinetu ministr pro bývalé bojovníky, v dnešním, rovněž pravicovém, figuruje sociolog Azouz Begou (nemá ovšem finance, je „juniorním ministrem pro napomáhání rovnosti příležitostí“).

Politická korektnost byla dobře vidět na způsobu, jak se o nepokojích psalo ve francouzských médiích. Jestliže zahraniční tisk mluvil většinou o „rasových nepokojích“, jejich francouzští kolegové psali spíše o „povstání, revoltě, sociálních nepokojích“, z teenagerů v kulichách se snažili vymámit politické motivy. Jeden z nich ke štěstí novinářově prohlásil, že nepokoje budou pokračovat, dokud neodstoupí ministr vnitra Sarkozy. Proč? Prohlásil, že paliči aut jsou „chátrou“, „racaille“. To je ale slovo, které ve Francii o nich říká každý, které používají o sobě dokonce navzájem. Následovala petice, která je brala pod svou ochranu jakožto „dětí republiky“, o nichž se nikdo nemá takhle co vyjadřovat. Většina novinářů a samozřejmě opozice dávala počet zapálených aut a škol za vinu Sarkozyho výroku (ač v téhle zemi jich vandalismem rok co rok shoří 28 000).

Málokdo má chuť pojmenovat věci jak jsou. Velká část médií a levice představuje

paliče aut jako oběti: sociální nerovnosti, nezaměstnanosti. Dokonce jako zárodky politické revolty proti systému (což zpravodajské zprávy popírají). Aplikuje na ně zavedená socioekonomická kritéria. Málokdo mluví o krizi rodiny a o zodpovědnosti rodičů, o tom, že dotyční adolescenti nepoznali kromě policisty ve svém životě autoritu, že je nikdo nevychovává (těžko to může být jejich osmadvacetiletá drobná profesorka literatury). Teprve teď lze číst, že v zemi žije osm až dvacet tisíc polygamních rodin, většinou z Mali, jež mají v průměru deset dětí, které tráví noci na ulici. Veřejnost se dozvěděla o nucených sňatcích dívenek, dokonce o ženské (tj. dívčí) obřízce. To vše praktikováno ilegálně.

O partách chuligánů se mluví jen jako o „mládeži“ („les jeunes“), popřípadě „mládeži z předměstí“, každý si ovšem hned představí jak takový „mladý“ vypadá: kulich, popřípadě kapuce, značkové adidasky, jedenáct až osmnáct let, pohybuje se v partě. Zajímavé je, že problémy jsou vesměs s nezletilci, a že po pětadvacátém roce života se z nich dle soudců stávají vřelí otcové.

Jako má čeština potíž s označením Romů a neromů, má ho i francouzština s přistěhovalci a jejich potomky. Jsou to dnes

Francouzi, nikoli cizinci (neboť narození ve Francii), jak je tedy nazvat? Běžný jazyk nakonec z nedostatku lepších převzal termíny, jimiž se označují sami: „Beur“ jsou všichni ti mladí, kteří se narodili ve Francii z maghrebských rodičů (slangový způsob vyslovení slova Arab po slabikách nazpátek) a „Black“ z rodičů afrických. Vůbec jejich jazyk používá hodně angličtiny.

Tu a tam je slyšet, že se ve Francii, jež kromě Aljaska nezná skinheady, objevuje nový rasismus, protifrancouzský, protibělošský. Když loni v pařížských ulicích demonstrovali lyceisté proti školskému zákonu, vtrhly tam na ně party „mladých z předměstí“, mlátily je a obíraly o mobily. „Francouzi se neumějí ani prát ani si ubránit svoje holky, jsou to měkkoty“, shrnul jeden.

V souvislosti s nepokoji Francie najednou objevila, jaké texty poletují na koncertech rapových kapel z předměstí: jednak vulgární, jednak fanaticky nenávisné vůči Francii. „Francie je děvka, kterou budu j...t až už nebude moct,“ zpívá jeden. Druhé téma: „Podej mi kulky na policajty, podej mi tu bouchačku.“ Několik poslanců (vládních) podalo na kapely trestní oznámení.

Pokračování příště
► Petr JANÝŠKA

PRAHA SI PŘIPOMENE FREUDOVO VÝROČÍ

Zakladatel psychoanalýzy se narodil před 150 lety

Pražané a návštěvníci hlavního města si budou moci v květnu připomenout 150. výročí narození zakladatele psychoanalýzy, rodáka z Příboru na Moravě, Sigmunda Freuda (1856-1939). Největší z akcí bude výstava na Staroměstské radnici. Průvodci po myšlenkovém světě tohoto psychologa budou díla českých umělců 20. století. „V rámci expozice projdou návštěvníci imaginární cestou iniciace“ – vysvětlila kurátorka výstavy Věra Jirousová. Vystavena budou např. díla Františka Kupky, Josefa Váchala či Karla Nepraše, z mladších výtvarníků se zde objeví práce Jiřího Davida či Petra Nikla. V budovách v centru budou také vystaveny pohovky, které speciálně pro tuto příležitost navrhli studenti Vysoké školy uměleckoprůmyslové a čeští designéři. Gauče budou na závěr oslav vydraženy a finanční prostředky obdrží Psychiatrická klinika Všeobecné fakultní nemocnice v Praze.

Tvůrce psychoanalýzy vycházel z předpokladu, že neurotické stavy jsou podmíněny potlačovanými sexuálními pudy. Dle jeho teorie je vědomá činnost člověka (ego) ve velké míře ovlivněna podvědomím, iracionálním (id), přičemž racionální a iracionální jsou v konfliktním postavení.

Psychoanalýza pronikla za hranice medicíny a psychologie a měla silný dopad na společenské vědy a umění v Evropě i v Americe. Vliv Freudova učení na myšlení 20. století se přirovnává k vlivu Marxe a Einsteina.

IVAN VÁVRA: JAK TO VŮBEC BYLO MOŽNÉ?

DÍL DRUHÝ – LÍSTKY DO VĚTRU – PAN AARON DUŠENES

Už třikrát za sebou jsme společně – s Ivanem Vávrou – sledovali jeho vzpomínky na světoznámého pražského rodáka Rudolfa Frimla. Dnes opustíme monodenní svět plný uměleckých celebrit a necháme se další Vávrovou vzpomínkou uvést do malého židovského obchůdku v pražské Dušní ulici. Ale nepředbíhejme...

Vedle našeho nízkého, ale rozložitého domu v Biedermansdorfu u Laxenburgu (s patřičnou „Kaisergelb“ světležlutou omítkou a zelenými okenicemi), domu s obrovitou zahradou, bydlela vdova, paní „Ági“ Bósová (čti Bóšová), maďarská Židovka velice smyslného vzhledu. S úsměvnou vlezlostí i nepopíratelným šarmem vyžadovala ode mne různé služby a laskavosti, za což mne slušně (v hotovosti) odměňovala. Nebyl tedy důvod služby odmítat, dělaly ze mne bohatého „muže“. Přijížděl jsem k našim příbuzným vždy na celé prázdniny a získaný dvouměsíční výdělek byl pro malého kluka doslova královskou příležitostí.

V roce 1935 – to mi bylo deset let a byl jsem hubený ušatec s věčně rozbitými koleny – mě jedno odpoledne mimořádně vřele pozvala „fýr ááájnes gúte Kafééé mit Nágyvárád-Tórte“, onou maďaryš němčinou, vůbec nechápající rody, pády a předložky, leč grandiózně vyslovovanou. Během opulentní svačiny vyšlo najevo, co mi vlastně chce. Blížil se konec prázdnin a já jsem měl jejímu známému v Praze předat čtyři menší balíčky. Nic víc. Zato dostanu hned teď 50 šilinků (tehdejších 250 Kč, dnešních asi 750 až 800 Kč). Pro desetiletého kluka – majlant!

Nebyl jsem úplný trouba a ihned jsem pochopil – jde o jasný paš – a milá paní Bósová i její partner na tom mnohonásobně vydělají. Mým úkolem bylo ploché, lehké balíčky převézt přes hranice, nejlépe zastrčené (ale šikovně!) za kalhoty, neboť pas jsem měl přímo vosí. A který celník by si takového pitomého kluka všiml, a ještě k tomu v Českých Velenicích! A jaký tajemný obsah balíč-

ky ukryvaly? Vypadalo to jako divné houby na mytí oken. Ale houby to nebyly. Balíčky obsahovaly dehydrovaná ovčí střívka – nejlepší maďarské proveniencí, tak žádaná teh-

ků, které se neloupaly, protože právě ta kůžička...no!

Obsah balíčků – jakési světlounce nažloutlé nitky – bylo nutno nasypat do teplé vody a ponechat tam tři až čtyři hodiny, až nabyly objemu snad železničního vagonu. A do těchto hebkých, teninkých střívek se plnila právě ta báječná směs na pražské párky – Prager Würstel – Saussages of Prague – Sossigi di Praga.

Takže: ty balíčky jsem měl v Praze donést a předat panu Aaronu Dušenovi, Dušní ulice č. 2 v Praze 1. A to jsem hned po příjezdu do Prahy (tak nezvykle hřmotící břinkajícími tramvajemi a nákladními Pragovkami po zeleném tichu Biedermansdorfu) rád učinil. Hledaného jsem zastal v malém bytě zadního traktu domu (to Židé tolik milovali – zadní trakty!), v bytě s nevelikou kanceláří, za níž byl „kontoár“; v něm vládla paní Róza Dušenová „Rózilében“, tak tlustá, že snad ani dveřmi kontoáru neprošla. A proč také? Pan Aaron Dušen „Arje“ byl naproti tomu Židáček malinkatý, pihatý, s úsměvnou, naivní tvářičkou, ozdobenou však neobyčejně masivním nosem. Jeho krůčky byly klopytavé, postavička dopředu nachýlená, jako by stále vyvažovala těžšíště, usídlené v nose.

Dalšími obyvateli sídla firmy byli papoušek „Krai“, měřící ironickým okem dění v bytě, a pak pan Hladík, „šábesgój“ – to jest křesťan, docházející k práci toliko

v sobotu (sabbathu, šábesu), kdy vyřizoval agendu, bral telefon a zejména počítal peníze, přijímal a vydával je, zapaloval oheň ▶

dejšími českými uzenáři pro výrobu párečků, těch párečků, jejichž chuť byla nepopsatelná a nikdy později už nedocílená – těch páreč-

► v kamnech, manipuloval s tím či oním, čili vykonával veškeré práce, pravověrnému Židu v posvátný sabbath zakázané. Kromě toho chodil po nákupech – pan Dušenese na to neměl čas a paní Róza neprošla mezi futry dveří.

Pan „Arje“ mě přijal neobyčejně vlídně a mile, stále se dětsky usmívaje: balíčky převzal, ohmatal, pokývl hlavičkou a pohladiv mě rozpačitě rukou, předal mi už připravenou „obálečku“ – s pěti stokorunami! „Z néxte mól wirdz mэр zajn“, řekl takřka omluvně. A tak si představte: s oněmi cca osmi stovkami od paní Ági Bósové to bylo celkem 1300 Kč – pro desetiletého kluka přímo rotschildovské prachy, děleno dvanácti – víc než stovka na měsíc, přičemž tehdy nezaměstnaní pobírali od magistrátu deset korun na týden (pro celou rodinu). Nikdy později, když jsem se živil prací a povětivě, jsem se necítil být v takovém balíku! Když to porovnáme s cenami a mzdami roku 1935 v tehdejší ČSR – trapno pomyslet! A navíc – rodiče o tom vůbec nevěděli! (P.S. Ve třídě jsem si vydržoval dva nejhorší grázly jako bodyguardy – Kč 10,- měsíčně a byl jsem král! Král biografů, poutí, kolotočů, houpaček, pečených buřtů, cukrové vaty, tureckého medu, vymetal jsem všechny možné „fodbálové“ zápasy – inu, život playboye, jenž se živil zločinem pašeráctví od jednoho Žida k druhému. Ach, kdeže loňské sněhy jsou!)

Vedle kancelářky „firmy“ Dušenese byla ještě „klumzna“, jakoby pokojíček pro služku; v ní byly až ke stropu naštosovány pytle s jakýmsi malými dřevěnými kuličky barvy bílé, červené, žluté a oranžové. Byly pěkně soustruhované, ohlazené, lesklé, tvaru malého kalíšku na špičaté nožce. Pan Dušenese mi ochotně vysvětlil: „To je pro hru – sport zvaný golf; to se zapíchne špičkou do země v místě startu, na ten kalíšek se postaví golfový míček, a ten se pak zvláštní pálkou odpálí. Dělalí to pro mne domkáři-soustružníci v Podkrkonoší, můj kolektant („Kholekhtant“) to od nich vybere („vybhere“), dodá sem – no, a já to s mou Rózilében exportuju. Do celého světa, vzácný můj příteli, jako že je Bůh nade mnou! Do celičkého světa!“

„A je to dobrý obchod?“

„Na! E was fýr ajn Gešeft! Představěj si, že ty pitomý lidi to hrajou na ganze Welt, při každé ráně ten kholíček rozbijou nebo ztratějí, a pořád a furt a imrvére, khoupějí nový phytlíček, ztratějí, zase khoupějí – a od koho pak? No přeci od Dušenese, ten má zboží nejlepší, beste Ware, handgemacht, ručně dě-

laný! A to se hraje denně a denně se rozbíjí a khupuje – od Austrálie po Khalifornii, od Jižní Afrikhy po Japhonsko – miliony těch mešuge golfistů! Dovedou si to představit?“

„A kolik máte z jednoho kusu?“ (Už jsem taky začal říkat „khusu“ – je to nakažlivé!)

„Na – 3 halíře! Je to snad málo? Ha, kléne Fögle moche á Mischtl!“ („I malí ptáčkové umějí nasrat velkou hromadu hnoje“ – pardon!) Jen ten kšeft musí laufe furt un furt!“

„A hrál jste, pan Arje, někdy taky golf?“

„Ha, copak jsem Chazrkopf (doslova „vepřová hlava“, nejstrašnější nadávka u Žida, neboť prase je trejfe - zvíře nečisté, prokleté), copak já mám na takovou blbost čas a hlavu? Ani jsem to nikdy neviděl – ný ge-zéhn! Já to jen phrodávám, exportuju a kasíruju rebach! A sám, samotinkej, jen s mojí Rózilében, jen my dva a do celičkého světa!“

Pan Dušenese si ze svých kuličkových a střívkových kšeftů postupně koupil dva činžovní domy v Revoluční třídě, jeden v Maislovce a jeden v Krakovské ulici, jakož a hlavně i dost podílů na jatkách v Praze a v Nymburce (zabíjení „košer“). Rád jsem k němu a k paní Róze chodil – i „jen tak“, a těšil se z našeho hovorového žargonu. Bissl bémiš, bissl dajč, bissl jidiš, cosi strašlivého, ale patřilo to k jistému koloritu Prahy oněch let, a zejména ke koloritu prostoru mezi body Kaprova ulice – nábřeží až k Pařížské – dozadu ke Kozímu plácku a po Revoluční až k náměstí Republiky. Tedy zhruba areál někdejšího pražského ghetta, po asanaci „V. čtvrti, Josefova“. Toho prostoru, kde v tísní rasové i sociální žila do roku 1905 pražská židovská komunita.

Ta „asanace“ v letech 1905 – 1907 byla z hygienického hlediska nutná, ale byla provedena necitlivě, s arogancí (tehdy) moderního urbanismu. Ale přesto, i přes všechny další „divokých časů vzteky“, si tato část Prahy zachovala dodnes jakousi atmosféru introverze: domy, i když většinou výstavné, jako by hleděly dovnitř, do sebe, do dvorů, do zadních traktů – a do ulic jako by ukazovaly jen krásnou sice, ale slepou fasádu. Ty domy dodnes, stejně jako ulice, říkají: to, co vidíte vy, gojím, je jen „to“ na povrchu. Ale to, čím skutečně žijeme je v nás skryto jako jádro ořechu ve skořápce.

Ach ano, ty ulice Dušní, gymnasium v ní, ulice Maislova, Hampasská, Široká a jejich vnitřní dvory a „zadní trakty“ s malinkými zahrádkami v nich a tichem usebraným – tam jsem i já potkal Golema. Tam jsem i já potkal svoji Miriam.

Moje „kšefty“ s panem Dušenese utěšně vzkvétaly po následující tři léta – bohužel, jen ty tři. V roce 1938, v červnu, mě paní Bósová předala posledních šest balíčků („Ale buď opatrněj, už to moc a moc smrdí!“) a přidala – na rozloučenou – už dvakrát 500 marek (tedy asi 7000 prvorepublikových korun!). A přidala dlouhou, měkkou a vlahou pusou, „protože už začínáš být muž a já to registruju!“ Dva dny nato odejela přes Maďarsko do Turecka – navždy pryč. Nikdy jsem už o ní neslyšel; ale tu pusou – bászamá! – tu pamatuju!

Po návratu z Rakouska (byl jsem obecním úřadem v Biedermansdorfu taktně vykopnut po dvoutýdenním pobytu) jsem předal balíčky panu Dušenesevi. A sdělil mu své dojmy a zážitky z Vídně po anšlusu – dočista jsem se vyzvracel z duše ztýrané, nebezpečím ohrožené. Bylo mi málem do breku bezmocností, protože tady, doma, mi nikdo nevěřil kromě rodičů – jelikož „má vlast“ tonula v sokolské euforii a hrdinném pocitu „majáku svobody a demokracie“, garantovaného velkými západními mocnostmi: „My Prahu nedáme, radši ji zbouráme...“ (Dali jsme ji, ale našťestí! - nezbourali).

„Pane Arje, um Gotteswillen, vy máte přeci bratrance v Argentině, tam je velká kolonie vašich lidí, spakujte se i s paní Rózi a mažte tam, hned teď, zítra, než bude úplně pozdě a spadne klec. Můj strýc, Dr. Vilém Pospíšil, guvernér Národní banky, vám zařídí převod vašich peněz. Udělám pro vás, co můžu, pokud ještě vůbec co zmůžu – ale pro lásku Boží – vypadněte odtud!!!“

„Na ja. Na ja. Jim se to řekne! My bychom vypadli, což o to – gemacht! Ale co ten phapoušek? Copak můžu já do Arghentíny s paphouškem v khleci!?!“

Takže – nic. V roce 1941 odjeli Dušenesevi z Prahy do Načeradce k bratrovi (bydlel tam už jen v jakési pastoušce) – a potom odjeli všichni, všichni po kolejkách, v dobytých vagonech někam úplně pryč, a nakonec komínem – vysoko až nad oblaka.

„Khšeft“ v Dušní č. 2 převzal arizátor – bývalý „šábegój“ pan Hladík. Přivedl kšeft cugrunt a peníze rozházal někde po vinárnách. Pak ho vykopl dosazený německý Treuhänder pan Jedliczek a pan Hladík brousil ulice co reklamní akvizitér; za dva roky umřel na rakovinu.

Co se stalo s papouškem, nevím. A ačkoliv vůbec za nic nemohl, phroklel jsem ho.

► Ilustrace: Lucie Lomová

KULTURNÍ PROGRAM DUBEN 2006

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze
 Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro
 tel. 222 325 172, fax 222 318 856, www.jewishmuseum.cz
education@jewishmuseum.cz

Část pořadů byla připravena v rámci projektů „Sto let Židovského muzea – rok s židovskou kulturou“ a „Kultura bez hranic: Židovská kultura je částí evropské identity.“

úterý 4. 4. v 18 hod.

Zahraniční odboj a účast židovských vojáků – beseda s generálem MUDr. Josefem Herczem, místopředsedou Čsl. obce legionářské, generálem Antonínem Špačkem a plukovníkem Václavem Strakou, předsedou Čsl. obce legionářské. Večer moderuje PhDr. Zlatica Zudová-Lešková, CSc. z Historického ústavu AV ČR.
Vstupné 10 Kč

čtvrtek 6. 4. v 18 hod.

Parašat hašavua/Týdenní čtení Tóry – přednáška vrchního zemského a pražského rabína Efraima Karola Sidona.
Vstupné 10 Kč

pondělí 10. 4. v 18 hod.

Chvála detektivky – detektivka v židovské literatuře – literární večer se spisovatelkou Innou Rottovou, nositelkou ceny Společnosti Agathy Christie za rok 2000, a jejími hosty: MUDr. Janem Cimickým, nositelem ceny Jiřího Marka Asociace autorů detektivní literatury (AIEP) za nejlepší detektivní romány, a Martinem Petiškou, no-

sítelem ceny Společnosti Sherlocka Holmes. Večer moderuje Jan Neubauer.
Vstupné 10 Kč

úterý 18. 4. v 18 hod.

Franz Kafka: Zámek – veřejná předpremiéra nové rozhlasové inscenace slavného románu v režii Dimitrije Dudíka. V roli zeměměřiče K. se představí Vladimír Dlouhý a v roli Olgy Tatjana Medvecká. Pořádá Společnost Franze Kafky a Český rozhlas 3 – Vltava. Vstup volný

pondělí 24. 4. v 18 hod.

„Nakolik velkým nebezpečím je v ČR antisemitismus?“ – diskusní pořad moderovaný Petrem Brodem. Účastníci diskuse: PhDr. Leo Pavlát, ředitel Židovského muzea v Praze, PhDr. Zdeněk Zbořil, politolog, a Mgr. Michal Mazel, pracovník Ministerstva vnitra ČR. Vstupné 10 Kč

středa 26. 4. v 18 hod.

Židovské housle v Praze – koncert Alexandra Shonerta, laureáta Evropské ceny Gustava Mahlera a Světové ceny Antonína

Dvořáka za klavírního doprovodu profesorky Natálie Shonert, zachycuje pouť židovských houslí z Orientu přes starou Evropu až do současné Prahy. Vstupné 50 Kč

čtvrtek 27. 4. v 18 hod.

Leopold a Friedrich Ehrmannové, Hermann Abeles, Leo Mayer, Martin Reiner, Max Spielmann, Max Gerstl a další – přednáška s promítáním diapositivů historika architektury Ing. Zdeňka Lukeše o významných projektantech XX. století.
Vstupné 10 Kč

Sál je přístupný vždy 20 minut před zahájením programu a 15 minut po zahájení není povolen vstup do Vzdělávacího a kulturního centra.

Výstavy

„Kámen, který mluví“ – výstava litografií, maleb a kreseb Míro Pograna (do 28. 4. 2006)
 Otevřeno: Po – Čt 10–16 h., Pá 10–15 h.)

POTÍŽE CHASIDSKÝCH HOMOSEXUÁLŮ

Na konci března, několik dní poté, co český parlament odhlasoval zákon o registrovaném partnerství, proběhlo v pražském kinu Světozor několik promítání dokumentárního snímku „**Trembling before G-d**“ (B-h je mi strachem). Americký režisér Sandi Simcha DuBowski v něm zachytil ojedinělé výpovědi ortodoxních Židů, kteří jsou gayové či lesbičky a řeší dilema mezi silnou vírou a biblickým zákazem homosexuality. Aktéry snímku jsou chasidé skrývající svou sexuální orientaci i ti, kteří se k ní přiznali a byli zavrženi rodinou i přáteli. Poprvé se tu například veřejně ke své homosexualitě přiznává rabín Steve Greenberg. Společně s režisérem filmu uspořádali po každém promítání besedu s diváky a také přednášeli pro studenty Filozofické fakulty UK.

Redakce MASKILu se s režisérem DuBowským a rabínem Greenbergem během jejich pražského pobytu sešla a připravila s nimi exkluzivní interview, který uveřejníme v některém z následujících čísel. **(Kal.)**

LITERATURA S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Vydání židovské kuchařky je vždy pro židovskou i nežidovskou veřejnost malým svátkem. Je to pochopitelné. V Čechách žijeme společně přes tisíc let a přesto židovských kuchařek bylo vydáno jen velmi málo, na rozdíl od Číňanů, s kterými jsme zde nikdy nežili, ale jejichž kuchařek je všude plno. V dobách ne-

deklarovaného, ale účinného komunistického antisemitismu u nás neměly židovské reálie šanci. Tedy ani kuchařky. Ale ani doba porevoluční židovským kuchařkám mnoho nepřála. Snad první vlaštvou byl útlý sešitek nazvaný „Šoulet a jiné bás-

ně aneb Židovská kuchařka“ vydaný v roce 1991. Autoři Magda Saxlová a Karel Sýs pojali židovskou kuchyni v kontextu židovské literatury a slušně zpracovali i gastronomickou část. O rok později byla s velkou radostí přivítána „Židovská kuchařka“ polského autora Eugeniusze Wirkowského. V průběhu let pak vyšlo ještě několik kuchařských titulů, které měly na vzedmuté vlně zájmu o židovství pouze vydělat, aniž by předstíraly vyšší odborné ambice.

*

Před krátkou dobou vyšla péčí nakladatelství BB/art s.r.o. „**Kniha o židovské kuchyni**“ s podtitulem „**Odysea ze Samarkandu a Vilniusu do dnešních dnů**“, kterou napsala Claudia Rodenová. Tato kniha není obyčejnou kuchařkou, je to spíše sui generis encyklopedie, která na 600 stránkách seznámí čtenáře se všim podstatným o židovské kuchyni, stravovacích předpisech kašrut, prozradí co jedli staří Hebrejci a podrobně poučí o zvyklostech židovských svátků a k nim příslušejícím dobrotám.

V úvodu se autorka zamýšlí nad osudem minulých generací a nad problémy s identitou Židů v diaspoře. Ale už prvá věta úvodu může být motem celé knihy. Píše v ní, že „**Každá kuchyně má svůj příběh. Židovské jídlo vypravuje příběh o vykořeněných, putujících lidech a o jejich zmizelých světech.**“ Autorka rozdělila knihu na dvě části. V té první, nazvané „**Aškenázský svět**“ se dozvíme takřka vše o vývoji aškenázského typu vaření. Jsme provázeni židovskou kuchyní Francie, Německa, Itálie, ale i Ruska, Polska, Litvy, Ukrajiny, Maďarska, Česka, Slovenska, Bulharska a Rumunska.

Druhá část knihy je „**Sefardský svět**“ s jeho bohatostí stylů, které vznikly jako ozvěny starého Bagdádu, středověkého Španělska a osmanského světa vůbec. Obě části knihy jsou pak děleny do kapitol, které takřka vyčerpávajícím způsobem mapují předkrm, saláty, polévky, druhy pečiva, ryby, drůbež, maso, obiloviny, zeleninu, dezerty a nápoje. V sefardské části se raduje duše každého gourmeta. Dozvíme se o židovských specialitách z Gruzie, Řecka, Jemenu, Indie, nahlédneme do berberských hrnců, perských kuchyní a zjistíme co se jedlo v judeo-španělské tvrzí v Turecku. Jsme účastni skvělých

hodů v syrském Halabu, který je nazýván perlou židovské kuchyně.

Nad touto knihou si teprve uvědomíme, jak silný vliv měla židovská kuchyně na způsoby vaření a stravování v Západní Evropě a ve Spojených státech, kam z východní Evropy odešly tisíce židovských emigrantů. Tohoto vlivu nezůstala ušetřena ani naše, česká kuchyně. Vždyť jablečný závin, papriky plněné mletým masem, koblihy, vánočka či vývar s knedlíčky se nápadně podobají jídlům vařeným v židovských domácnostech na východě Evropy.

*

Kniha o židovské kuchyni byla přeložena z anglického originálu Vladimírem Fuksou, za odborné spolupráce A. Putíka a A. Marxové. Cena 590 Kč. K dostání v knihkupectvích či na e-mail: bbart@bbart.cz

Claudia RODENOVÁ

se narodila v židovské rodině v egyptské Káhiře, v Paříži a Londýně studovala malířství a sochařství. V roce 1968 napsala svou prvou knihu o jídle a vaření *Kuchyně Středního východu*. Představila čtenářům nový, exotický kulinářský styl, který ale respektuje zásady zdravé výživy. Po úspěchu této knihy následovaly další kulinářské tituly se zajímavými popisy historického a sociálního pozadí receptů.

V BBC měla vlastní seriál o kuchyni sedmi zemí ležících na březích Středozemního moře. Její sloupky v *Sunday Times Magazine* a následující kniha o jídlech italských regionů výrazně ovlivnila britské restaurace.

Za své knihy byla odměněna třemi prestižními cenami GLENFIDDICH.

Nudlový kugl s tvarohem 6 porcí

Toto lahodné smetanové nudlové jídlo je specialitou pro Šavu'ot. Může být slané i sladké.

300 g středních vaječných nudlí, 4 lžíce másla, sůl, 2 vejce, 250 g tvarohu nebo krémového sýra, 500 ml zakysané smetany, špetka muškátového oříšku (není nutný)

Nudle uvařte v osolené vodě doměkka, pak je scedte a smíchejte s máslem. Mezi tím ve větší míse rozmíchejte vidličkou vejce s tvarohem nebo krémovým sýrem a potom přišlehejte kysanou smetanu. Osolte, přidejte muškátový oříšek, pokud chcete, a přimíchejte do uvařených nudlí. Vložte do zapékací mísy a 30 min nebo do ztuhnutí pečte v troubě vyhřáté na 180 °C.

Dobrou chuť!

CHASIDISMUS, HASKALA, REFORMA

Seriál o myšlenkových proudech, které formovaly současný obraz judaismu

Eger

Na západě Čech, ještě pěkný kus cesty od Karlových Varů, leží slavné historické město Cheb, německy Eger, dle řeky Eger, čili Ohře. Je to ono město, kde byl zavražděn Albrecht z Valdštejna a kde Židé žili již od 13. stol. V době Karla IV. měl Cheb cca 3000 Židů. Ale roku 1350 za téhož panovníka byli téměř všichni vyvražďeni během pogromu, ke kterému se Karel IV. stavěl velmi laxe. Bývalé židovské ulici se ještě před válkou říkalo „Mordgashen“.

Ještě za panování Karla IV. se židovská obec v Chebu obnovila a získala privilegium výstavby synagogy a hřbitova. Za panování Karlova bratra Zikmunda (Ryšavé palice) byli Židé z Chebu opět vyhnáni a synagoga byla změněna v kostel (abakadabra). A tak to šlo nahoru dolů po další století až všemu učinil konec sudetský fanatický nacismus. V roce 1938 byla chebská synagoga místními Němci vypálena a později nepočetné židovské obyvatelstvo odvečeno do nacistických táborů smrti.

Příjmení Eger se však u Židů poměrně často vyskytuje. Nemusí se nutně odvozovat od Chebu, ale též od severomaďarského města Eger, německy Erlau. Inu, podívejme se na některé nositele tohoto jména.

Rabi Akiva ben Simcha Bunim Eger zvaný Akiva starší (1720 – 1758) z Halberschtadu sloužil v Horním Slezsku. Vedl v Halberschtadu ješivu a od r. 1756 vedl ješivu v Bratislavě. Ve své době byl významným znalcem Talmudu, se kterým vedly stálou korespondenci takové autority, jako např. slavný rabi Jonatan Eybeschütz. Tento věhlasný kabalista studoval v Polsku, na Moravě, v Praze a Vídni. Od roku 1715 se usadil v Praze, kde se stal hlavou ješivy. Udržoval velmi přátelské styky s křesťan-

ským kněžstvem a k jeho nejbližším přátelům patřil kardinál Hassebauer.

Díky tomuto kardinálovi směl rabi Eybeschütz veřejně vydat Talmud, ovšem s vypuštěním všeho, co by křesťané považovali za útočící na ně.

Proti tomuto vydání se okamžitě postavily židovské autority Frankfurtu a rabi David Oppenheim.

Roku 1725 byl rabi Eybeschütz jedním z těch, kteří exkomunikovali sabaťtény z Prahy. O něm si však budeme více vyprávět jindy.

Akiva Eger zvaný Akiva starší měl dva syny. Judu Leiba, který sloužil v Halberschtadu a Wolfa, který sloužil v moravském Lipníku nad Bečvou (milá paní Křenková!), kde byla židovská komunita nejméně od 15. stol. V 17. stol. měl Lipník 40 židovských domovních poplatníků, což čítá nejméně 400 lidí.

Mezi další významné rabíny Lipníku patří Moses Samson Bachrach, který sepsal selichu na vpád švédských vojsk r. 1643.

V roce 1880 žilo v Lipníku 485 Židů a 453 křesťanů. Ale v roce 1930 už byla z veškerého lipnického obyvatelstva pouhá 2% Židů díky migraci do velkých průmyslových měst.

Dodnes má Lipník jedno z nejlépe zachovalých historických ghatt ve Střední Evropě a dva úchvatné židovské hřbitovy. Největší dík patří místní edukátorce, babě ryc, paní Křenkové.

Povězme si však trochu o rabi Akivovi ben Moses Guens Egerovi (1761–1837), který je znám jako Akiva Eger mladší.

Narodil se v Eisenstadtu, což je velmi pěkné židovské městečko nedaleko Vídně, kde žili Židé pod ochranou maďarského šlechtického rodu Esterhazy.

Později žil Akiva Eger mladší, jako

mnozí jiní, z podpory svého tchána v polském Lešně, které bylo velmi ovlivněno německými Židy, rabíny Eybeschützem a Emdenem.

Mimochodem od roku 1864 byl rabínem Lešna Samuel Baeck, otec slavného rabína Leo Baecka, po kterém je nazván reformní a liberální institut rabínských studií v Londýně, Leo Baeck Collage. Rabi Leo Baeck ordinoval první rabínku moderní historie Reginu Jonas a byl později jedním z předních rabínů terezínského ghetta.

Rabi Akiva Eger ml. vedl r. 1807 židovskou deputaci k francouzské vládě pro potvrzení židovských práv v novém Varšavském knížectví.

R. 1814 byl požádán tradiční částí Židů Poznaň, aby se stal rabínem. Báli se vlivu haskaly a věděli, že Akiva ml. bude proti moderně bojovat. Maskilim byli naprosto proti. Věděli, že Akiva neumí německy a tak nemůže dost dobře ovlivňovat úředníky Pruské vlády ve prospěch Židů, neznaje úředního jazyka. A tak maskilim dosáhli toho, že byl rabi Akiva Eger ml. jen jakýmsi neoficiálním vrchním rabínem. Akiva ml. otevřel v Poznani ješivu.

Zmýlili se i tradicionalisté i reformní. Rabi Akiva ml. sice neuznával mnohé novosti, ale zavedl do židovských škol němčinu na místo jidiš a úplně moderní curriculum.

Dostalo se mu oficiálního královského poděkování za pomoc při epidemii cholery. Mnohé jím založené spolky sociální pomoci fungovaly až do 2. světové války.

Rabi Akiva Eger mladší byl tchánem rabiho Moše Sofera (Chatam Sofer). Byl nesmírně skromný, pohrdal tituly a neuznával automatický respekt vůči rabínům. Respekt dle jeho názoru musel vyplývat z činů, nikoliv z titulu.

► Sylvie WITTMANNOVÁ